

Гісторыя і практыка арганізацыі размоўных клубаў...

Надзея Старавойтава

Беларускі дзяржаўны эканамічны ўніверсітэт

e-mail: izhota@gmail.com

Арцём Тэадаровіч

Нацыянальны ўніверсітэт «Кіева-Магілянская акадэмія»

e-mail: atedorovich@ukr.net

**Гісторыя і практыка арганізацыі размоўных клубаў
(на матэрыяле працы Беларускага размоўнага клуба ў Кіеве)**

Рэзюмэ

У артыкуле разглядаецца сусветная практыка арганізацыі размоўных клубаў (Movie Club), даследуецца гісторыя “клубных сустрэчаў” як з’явы: ад клубнай культуры віктарыянскай Англіі і дарэвалюцыйнай Расеі. Мадыфікацыяй такіх джэнтльмэнскіх клубаў, сутнасцю якіх было атмасфернае яднанне людзей дзеля адпачынку і дыскусіі, сталіся сучасныя размоўныя клубы, у якіх людзі яднаюцца з мэтай – скасаваць моўныя бар’еры і вольна авалодаць размоўным стылем якой-небудзь замежнай мовы. Аўтарамі з Беларусі і Украіны прыводзяцца галоўныя ўмовы паспяховага існавання такіх клубаў, стыль і метады іх дзейнасці, інтэрактыўныя падыходы ў працэсе навучання. У якасці ўзору апісваецца дзейнасць Беларускага размоўнага клуба ў Кіеве.

Abstrakt

History and Practice of Organizing Speaking Clubs

(Based on the Experience of the Speaking Club of the Belarusian Language in Kyiv)

The article analyzes the world’s history and practice of organizing speaking clubs starting from the Victorian era and pre-revolutionary Russia. These gentlemen’s clubs, where people gathered for rest and discussion, developed into modern speaking clubs to help people bridge the communication gap and learn a new foreign language. The authors from Belarus and Ukraine outline the main conditions for the speaking clubs to keep on living, the style and methods

of their work as well as interactive approaches to teaching a foreign language. The Belarusian Speaking Club in Kyiv is taken as an example.

Арганізацыя размоўных клубаў (Speaking Club) – вельмі папулярная з’ява ў свеце, паколькі валоданне замежнымі мовамі і развіццё навываў маўлення разам з працэсам сацыялізацыі моладзі набываюць ў наш час асаблівую актуальнасць. Агульнавядома, што моўныя бар’еры, як і жыццёвыя, пераадоўваюцца з практыкай. Часам, здаецца, і граматыку ведаеш, і слоўнікавы запас прыстойны – а разумець носьбіта мовы і размаўляць з ім, вырашаць надзённыя камунікацыйныя задачы чалавек не можа. Акрамя таго, навык маўлення хутка губляецца, калі няма камунікацыйнай падтрымкі. На пераадоленне акрэсленых праблем і скіраваныя *размоўныя клубы*, першыя з якіх пачалі з’яўляцца яшчэ ў 70-80-я гады ХХ ст. у замежжы, а іхні бум на постсавецкай прасторы – перадусім англійскіх размоўных клубаў – прыпаў на пачатак 2000-х гадоў [История... 2015]. Акрамя дзейнасці англійскіх клубаў практыкавалася, відавочна, і стварэнне французскіх, нямецкіх ды іншых размоўных клубаў. Найперш грамадства прываблівалі больш папулярныя еўрапейскія мовы, мовы міжнацыянальных зносінаў, а ў наш час да іх далучыліся і некаторыя славянскія мовы, перадусім – у Амерыцы ды ў Еўропе, у тым ліку – і ва Украіне.

Надзея Старавойтава, Арцём Тэадаровіч

Цікавы той факт, што сутнасца гісторыя так званых “клубных сустрэчаў”, верагодна, сягае каранямі аж у давіктарыянскую Англію. Яшчэ ў XVII ст. адзін студэнт на імя Крэтон быў выключаны з Оксфардскага ўніверсітэта, мажліва, менавіта за тое, што спажываў і спрабаваў вырошчваць забароненую тады каву. Гэты гурток і называлі “club” (дубінка), што падкрэслівала маналітнасць сяброўны. Пазней, калі забарона напою была знятая, супольнае спажыванне кавы пачалі называць клубам, а яго ўдзельнікаў – клубмэнамі. Гэта было штосьці большае, чымся проста сяброўскія бяседы [Традиционный...]. Да пачатку XVIII ст. клубы робяцца моднымі ва ўсёй Англіі. Клубная культура Англіі была вельмі актуальная і разнастайная: ад закрытых арыстакратычных джэнтльмэнскіх клубаў (у адных забаранялася абмяркоўваць надзённыя праблемы – толькі адпачынак і забавы, а ў іншых, як правіла, клубах палітычных партый – нават вырашаліся лёсы краіны) да сацыяльных клубаў па зацікаўленнях (клуб хлусаў Гары Бланта (аб’ядноўваў аматараў фантастычных гісторый, такіх сабе “шляхціцаў Завальняў”, 1669 г.), клуб бязносых Крамптана (аб’ядноўваў пранцаваных калегаў, XIX ст.) ці знакаміты “Клуб рудых” з апавядання Конан Дойла). Тыя клубы, як правіла, былі закрытыя, мелі вельмі жорсткія статуты што да новых удзельнікаў (праз абмежаваную колькасць месцаў і прэстыжнасць арганізацыі), абавязковымі былі сяброўскія ўнёскі, дрэскод, этыкет і забарона для жанчын [Традиционный...]. Першыя расейскія джэнтльмэнскія клубы з’явіліся ў Санкт-Пецярбургу за Кацярынай II з ініцыятывы замежных гандляроў – яны не мелі агульнагістарычнага характару; а вось маскоўскія англійскія клубы, з’явіўшыся ў 1772 г., былі цэнтрамі грамадскага і палітычнага жыцця (хоць і славіліся таксама сваімі абедамі і картачнымі гульнямі). Старшынскія журналы маскоўскага англійскага клуба першпачаткова вяліся на больш папулярнай у тагачасным расейскім грамадстве нямецкай мове, а расейская мова сталася там афіцыйнай толькі з 1817 г. Былі свае англійскія клубы і ва Украіне, прыкладам, у Адэсе (заснаваны ў 1831 г.). Як бачым, сутнасцю існавання падобных клубаў было атмасфернае яднанне людзей дзеля адпачынку і дыскусіі. Не апошняя роля ў такіх аб’яднаннях належала і МОВЕ як такой.

Мадыфікацыяй тых клубаў, на нашу думку, і сталіся сучасныя размоўныя клубы, у якіх людзі яднаюцца з мэтай – скасаваць моўныя бар’еры і вольна авалодаць размоўным стылем якой-небудзь замежнай мовы. У цяперашні час размоўныя клубы падзяляюцца на самастойныя і арганізаваныя пры лінгвістычных школах. Прычыны, што прыводзяць людзей у размоўныя клубы, а не на курсы, таксама розныя: разгаварыцца перад замежнай вандроўкай ці проста падтрымліваць “сваю замежную мову” ў тонусе. Адрозніваюцца і стылі правядзення сустрэчаў: у адных клубах размаўляюць на адвольныя тэмы, а ў іншых – удзельнікі атрымліваюць папярэднія тэматычныя матэрыялы з ключавымі словамі і пытаннямі, а сталыя наведвальнікі – нават хатняе заданне. Некаторыя клубы ладзяць розныя супольныя настолкі кшталту “Мафіі”, але адаптуюцца іх пад патрэбы “сваёй мовы”, праводзяць вэб-квэсты ці ладзяць флэшмобы, а часам і ажыццяўляюць розныя тэатральныя і грамадскія праекты. Галоўнымі ўмовамі існавання ўсіх размоўных клубаў ёсць: 1) абавязак усіх удзельнікаў размаўляць выключна на практыкаванай замежнай мове; 2) наяўнасць кваліфікаванага выкладчыка і носьбіта мовы, якія адказваюць за правільнасць маўлення; 3) наяўнасць мадэратара, які сочыць за тым, каб у гутарцы ўдзельнічалі ўсе сябры. Калі мадэратар з’яўляецца адмыслоўцам і носьбітам мовы – ён палкам адказвае за ўвесь працэс камунікацыі. Датрыманне ўсіх гэтых умоваў вельмі важнае для эфектыўнага функцыянавання размоўных клубаў, якія даюць пра свой прэстыж і якасць працы (без гэтага ў клуба ёсць небяспека паціху “з’ехаць” на ўзровень “bla-bla” ці, па-беларуску кажучы, “зюку-зюку”).

Удзельнікі ж могуць самі падзяляцца на групы паводле сваіх зацікаўленняў, абмяркоўваць цікавыя тэмы, падчас чаго можна пераходзіць з аднаго моўнага групы ў іншую. Некаторыя клубы ладзяцца ў кавярнях ці антыкавярнях, дзе ўдзельнікам прапануецца кава і да кавы. Істотнай рысай размоўных клубаў ёсць разуменне таго, што замежную мову можна вывучыць і без падручніка, седзячы за сталом, а ў гульнёвай форме – стыль акрэсліваецца ўжо паводле патрэбаў канкрэтных удзельнікаў (за кавай-гарбатай ці нават за падрыхтоўкай да публічнай прамовы ці дыскусіі паводле ўсіх канонаў ры-

Гісторыя і практыка арганізацыі размоўных клубаў...

тарычнага майстэрства). Досьць высокім узроўнем для размоўных клубаў ёсць квэсты ці “гульні-занурэнні”: чалавек цэлы дзень застаецца ў пракце і вырашае бягучыя задачы выключна на практыкаванай замежнай мове. Гульні праводзяць сталыя ўдзельнікі, дапамагаючы неафітам уключыцца ў працэс моўнае камунікацыі [Хохлова]. Часам падобныя дыскусіі могуць крыжавацца з такімі праектамі як “Жывая бібліятэка” (Human Library), дзе замест звыклых нам “кніг” выступаюць жывыя людзі са сваімі гісторыямі, якія гатовыя адказаць на любыя пытанні. “Кніга” ў дадзеным выпадку – гэта жывы чалавек, які мае пэўную ідэнтычнасць, рэдкаую прафесію, унікальны досвед, нязвыклы для “большасці” лад жыцця альбо светапогляды. З такімі незвычайнымі “кнігамі” ўдзельнікі праекта могуць абмеркаваць стэрэатыпы і пазбавіцца ад забабонаў у адносінах да іншых людзей (мадэратарам такога праекта ў Беларусі з’яўляецца Марына Штрахава і “Беларускі журнал”). Гэткая камунікацыя таксама можа адбывацца ў практыкаванай замежнай мове. Акрамя магчымасці практыкаваць мову ў нязмушаных варунках, у размоўных клубах заўжды можна сустрэць адзінадумцаў і засумаваных па роднай мове эмігрантаў, гатовых размаўляць на сваёй роднай мове (замежнай для ўдзельнікаў) зусім бясплатна. Варта адзначыць, што размоўныя клубы ёсць як платныя (часцей за ўсё адпаведную аплату ўсталёўваюць клубы заходнееўрапейскіх моваў), так і бясплатныя (у такім выпадку мадэратар можа арганізаваць сяброўскія ўнёскі на агульныя патрэбы, прыкладам, на каву) [Хохлова].

З 2009 года ў Кіеве актыўна дзейнічае адзіны ва Украіне Беларускі размоўны клуб (далей – БРК), заснавальнікам і мадэратарам якога з’яўляецца ўкраінскі інжынер Андрый Бугай [Наливайко 2013]. Магістральныя прынцыпы працы БРК у асноўным адпавядаюць агульнапрынятым стандартам. Рэгулярнасць сустрэчаў – аўторак праз аўторак, то бок, раз на два тыдні. Добразычлівасць і шчырасць мадэратара і сталых удзельнікаў абумоўлівае адпаведнае стаўленне як да пачаткоўцаў, так і да гасцей – носьбітаў мовы і не толькі. Пэўны ўнёсак у паспяховасць сустрэчаў робіць і чыннік *genius loci* – сапраўднае месца іх правядзення – антыкаварня ля Кіева-Магілянскай Акадэміі, якая, як

вядома, з’яўлялася *alma mater* для шматлікіх беларускіх дзеячоў навукі і культуры [Ждановіч 2015]. Першы год свайго існавання сустрэчы БРК адбываліся на базе Цэнтра беларускай мовы і культуры Інстытута філалогіі Кіеўскага нацыянальнага ўніверсітэта імя Тараса Шаўчэнкі (цяпер Цэнтр носіць імя класіка беларускай літаратуры – Уладзіміра Караткевіча). Акрамя згаданых агульных відаў дзейнасці на сустрэчах БРК – тэматычныя дыскусіі, прагляд беларускіх і дубляваных на беларускую мову стужак, гульні ў беларускія настолкі (да прыкладу, у “Паўстанцы”), квэсты і г. д. – аматары вывучэння беларускай мовы, сярод якіх ёсць і філалогі, падтрымліваюць сувязі з калегамі з Беларусі. Разам з імі сябры БРК удзельнічалі ў навуковай этнаграфічнай экспедыцыі, зладжанай гомельскай «Талакой» [Дзяшкевіч 2014], а таксама ў Міжнароднай летняй школе беларусістыкі, арганізаванай Рэспубліканскім інстытутам вышэйшай школы і Беларускім дзяржаўным універсітэтам [Куліков 2017]. 2017 год – 100-я гадавіна падзей, што сталіся вырашальнымі для станаўлення як украінскай, так і беларускай дзяржаваў. З гэтай нагоды ўдзельнікі Клуба прэзентавалі ў музеі Олэся Ганчара ў Кіеве літаратурна-музычную кампазіцыю *У гэтай краіне...* – паэтычную рэтраспектыву гісторыі Беларусі з яе вельмі падобнай да ўкраінскай гісторыі дынамікай. Аўтар ідэі дырэжысёр пастановы – прафесар Вадзім Васюцінскі, музычны кіраўнік – Таццяна Будзень. Пра арыгінальнасць ды аўтэнтычнасць імпрэзы сведчыць характарыстыка БРК як “Беларускага зямляцтва ў Кіеве”, якую далі арганізатарам падзеі ўкраінскія медыя [Лук’янчук 2017].

Такім чынам, Беларускі размоўны клуб, як і іншыя размоўныя клубы, мае выразныя прынцыпы і стыль працы. Асноўнай мэтай тэматычных сустрэчаў з’яўляецца лучнасць (камунікацыя) шчырых аматараў беларушчыны, у асноўным – украінцаў, а таксама і гасцей Кіева. Носьбіт беларускай мовы, выкладчык ці мадэратар у нязмушанай тэматычнай ці вольнай гутарцы адпрацоўвае са слухачамі карысныя словы і словазлучэнні (лексічны падыход), маўленчыя звароты і граматычныя канструкцыі. Практыкуецца ўменне вядзення дыскусіі і дыялогу, у выніку чаго скасоўваюцца моўныя бар’еры, развіваюцца і падтрымліваюцца раз-

Надзея Старавойтава, Арцём Тэадаровіч

моўныя навукі (занурэнне ў моўнае асяроддзе), слухачы-небеларусы атрымліваюць каштоўныя веды з гісторыі і культуры суседняй краіны – Беларусі, самай надзейнай суседкі Украіны як у даўнія часы, так і ў сучаснасці.

Літаратура

- Ждановіч І., 2015, Заняткі Міжнароднай школы беларусістыкі сабралі ў Мінску студэнтаў і аспірантаў з розных краін // Голас Радзімы, № 38 (3446), 8 кастрычніка [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://belsmi.by/archive/article/26609>. – Дата доступу: 8.10.2015.
- История разговорных клубов английского языка, 2015 // Английский просто [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://elc.moscow/stati/istoriya-razgovornykh-klubov-angliyskogo-yazyka>. – Дата доступу: 13.08.2015.
- Куликов А., 2017, Клуб білоруськоі мовы в Києві дапамагае зразуміць схожэ і відмінне між двома народамі // Громадське радё, 4 траўня [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://hromadskeradio.org/programs/kyiv-donbas/klub-biloruskoyi-movy-v-kyuevi-dopomagaye-zrozumity-shozhe-i-vidminne-mizh-dvoma-narodamy>. – Дата доступу: 4.05.2017.
- Лук'янчук Г., 2017, У Києві падтрымалі білоруську опозицію // Нація і держава, № 3 (646), с. 15.
- Ляшкewіч А., 2014, Экспедыцыя Гомельскай краязнаўчай арганізацыі “Талака” ў Лоеўскі раён // Kli4nik.info, 24 ліпеня [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://kli4nik.info/archives/11475>. – Дата доступу: 24.07.2014.
- Наливайко С., 2013, Кожен український націоналіст є трошки націоналістом і білоруським // Краіна, № 17 (170), 3 травня, с. 47 [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: https://joinfo.ua/catalog/mediaview/ZHurnal-Krayina-030513-17_560.html#page/46. – Дата доступу: 3.05.2013.
- Традиционный джентльменский клуб: только для своих // Albione menswear [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <http://shop.albione.ru/blog/gentlemens-club/>. – Дата доступу: адсутнічае.
- Хохлова Е., Разговорный клуб изнутри: интервью с основателем проекта English Friends Ксенией Скоковой // Enguide [Электронны рэсурс]. – Рэжым доступу: <https://enguide.ru/magazine/razgovornyy-klub-iznutri-interview>. – Дата доступу: адсутнічае.